

Europa na Nice

Miet Smet (Europarlementslid)

Zoals de Belgische staat steunt op een grondwet, zo stoelt de Europese Unie op een verdrag. Door middel van een verdrag staan de lidstaten bevoegdheden af aan de Europese Unie. Een verdragswijziging is dan ook enigszins vergelijkbaar met een grondwetsherziening, en dus vanuit politiek oogpunt zeer gewichtig. Maar een verdrag kan niet zomaar gewijzigd worden. Er moet, om te beginnen, een aanleiding toe bestaan.

L'AVANT-NICE

De aanleiding tot de verdragswijziging die de Europese Raad van 7 tot 11 december 2000 te Nice heeft voortgebracht, is de uitbreiding van de Europese Unie, inzonderheid met de landen uit Midden- en Oost-Europa. Als die toetreden, telt de Europese Unie op termijn een dertigtal lidstaten, vijfmaal het oorspronkelijk aantal deelnemende landen. En zoals een gezin dat in omvang vervijfvoudigt nood heeft aan een nieuwe woning en een nieuwe wagen, zo dient ook de Europese Unie zich aan te passen om opgewassen te zijn tegen de uitbreiding, op gevaar af vast te lopen of stil te vallen.

Vooraf het beslissen bij unanimité met dertig in plaats van met vijftien betekent dat de kans op een veto verdubbelt. Want elke lidstaat kan zich verzetten tegen elk besluit dat bij eenparigheid moet genomen worden. Met vijftien lidstaten bestaan er al tal van dossiers die niet of pas na jaren opgelost geraken. Denk aan de Europese Venootschap of de fiscale coördinatie. Met dertig lidstaten zal dit aantal en dit aandeel aanzienlijk toenemen.

Ook de organisatie van de Europese Unie is ontoereikend in het licht van de uitbreiding, met name de samenstelling en de betrokkenheid van het Europees Parlement, de samenstelling en de werking van de Commissie en de stemmenweging in de Raad. Eigenlijk had de Europese Raad van Amsterdam in 1997 de aanpassingen reeds in het Verdrag moeten kunnen opnemen, maar dat kreeg de vergadering van staatshoofden en regeringsleiders niet rond. En dus kwam er nogmaals een intergouvernementele conferentie aan te pas, die ging meteen ook over de grondrechten en de versterkte of vernaauwde samenwerking.

NICE

De Europese Raad heeft het Verdrag betreffende de Europese Unie onder andere op de volgende zes punten gewijzigd.

- Een Conventie van vertegenwoordigers van Europees Parlement, Commissie en Raad heeft in 2000 een handvest van grondrechten opgesteld. De Europese Raad heeft ingestemd met de gezamenlijke afkondiging van het grondrechtenhandvest door de drie in-

stellingen, maar in het Verdrag staat geen vermelding van, en zelfs geen verwijzing naar, het grondrechtenhandvest. Wel wordt optreden in geval van schending van grondrechten makkelijker.

- De versterkte of vernauwde samenwerking wordt makkelijker, maar blijft beperkt tot de geldende en gedeelde bevoegdheden. Er zijn slechts acht en dus minder lidstaten nodig om te starten. En er zijn ook minder thema's die met een veto te maken kunnen krijgen. Maar het Europees Parlement heeft ter zake geen medebeslissingsrecht, ook niet in aanlegenheden die onder de medebeslissing vallen. En de eenparigheidsregel blijft vereist voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, dat ter zake geen militaire of defensiekwesties mag omvatten.
- Eenparigheid blijft verplicht in tal van beleidsdaden. Hetzij geheel (sociale zekerheid en sociale bescherming van werknemers), hetzij gedeeltelijk (milieupolitiek of handelsbeleid met derde landen). Hetzij blijvend (fiscaliteit), hetzij voorlopig (visa, asiel en migratie, cohesie- en structuurpolitiek, beëindiging van arbeidsovereenkomst, werknemersinspraak en arbeidsvoorwaarden van werknemers uit derde landen).
- De besluitvorming in de Raad wijzigt, maar niet in een democratische richting, integendeel. Het stemmen bij gekwalificeerde meerderheid is ingewikkelder en ondoorzichtiger: in plaats van één criterium (aantal stemmen) gelden voortaan drie criteria (aantal stemmen plus aantal lidstaten plus bevolkingsomvang). Blokkeren met 'gekwalificeerde minderheid' wordt makkelijker in plaats van moeilijker: de drempel zakt van bijna 30% naar ongeveer 25%.
- In verscheidene domeinen, bijvoorbeeld de regelgeving tegen discriminatie, ontbreekt de codecisie of het medebeslissingsrecht van het Europees Parlement.
- De leden van de instellingen nemen toe in aantal, maar binnen vooraf bepaalde perken. Het Europees Parlement, maximum 732 leden, krijgt het recht om zelf naar het Hof

van Justitie te stappen. Zowel over het statuut voor Europarlementsleden als over het statuut voor Europese politieke partijen wordt bij gekwalificeerde meerderheid gestemd. De Commissie, maximum 26 leden, krijgt een voorzitter met meer armsglag en meer bevoegdheden. Zowel de voorzitter van de Commissie als de vertegenwoordiger voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid worden bij gekwalificeerde meerderheid gekozen.

L'APRÈS-NICE

Het Verdrag van Nice geeft niet alleen blijk van een bescheiden, doch ontoereikende vooruitgang, maar toont vooral aan dat de Europese Raad niet het geëigende forum is, en de intergouvernementele conferentie niet de geschikte methode, om de Europese Unie een toekomst te bieden. Staatshoofden en regeringsleiders raken het hoe langer hoe minder eens over de nochtans onontbeerlijke aanpassingen. Tussenstatelijke afspraken getuigen hoe langer hoe meer van het eigen- of groepsbelang van de lidstaten.

Wordt het dan geen tijd dat de procedure zelf wordt gewijzigd? Is dat dan niet meteen een uitstekende gelegenheid om het democratisch deficit van en in de Europese Unie aan te pakken? Door niet alleen de regeringen, maar ook de nationale parlementen, het Europees Parlement en de Commissie bij de herziening van het Verdrag te betrekken, en op termijn dat Verdrag dan te vervangen door een Grondwet, vangt men twee vliegen in één klap. Enerzijds worden de burgers niet alleen via hun nationale, maar ook via hun Europese volksvertegenwoordigers bij de Europese eenmaking betrokken; dat vergemakkelijkt eventuele referenda. Anderzijds worden overeenkomsten afgesloten, niet door het streven naar een enge unanimité aan de top, maar door het ijveren voor een brede consensus aan de basis; dat vergemakkelijkt parlementaire ratificatie.

De Conventie, de bijeenkomsten die tot het grondrechtenhandvest hebben geleid, heeft de deugdelijkheid en de degelijkheid én de doenbaarheid van een dergelijke aanpak bewezen. Behalve de Europese instellingen werden ook de sociale partners en het maatschappelijk middenveld gehoord. Zelfs de EUCDW, de Europese koepel van christelijke werknemersbewegingen, was uitgenodigd om de eigen standpunten toe te lichten.

Aldus wordt het diplomatiek kader van de Europese Raad doorbroken. Het ondoorzichtig karakter van de bi- en multilaterale onderhandelingen wordt ingeruild voor dialoog en participatie. Zeker als het gaat over de grenzen van de Europese Unie, de afbakening van de Europese bevoegdheden of het opstellen van een grondwet valt de communautaire methode te verkiezen boven de intergouvernementele procedure.

Want de Europese Unie mag niet de geschiedenis ingaan als een samenwerkingsverband uit de tweede helft van de twintigste eeuw. De Europese Unie moet ook na de uitbreiding een project uitdragen van vrede, veiligheid, welvaart en werk. Samenhorig in verscheidenheid.